

สรุปประเด็นการจัดการความรู้ (KM) ด้านการผลิตบัณฑิต
วิทยาลัยการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

เรื่อง: การบูรณาการบริการวิชาการแก่ชุมชนร่วมกับการเรียนการสอน

ประเภทองค์ความรู้ : การจัดการเรียนการสอนร่วมกับการบริการวิชาการ

วัตถุประสงค์ : 1. เพื่อให้การบริการวิชาการมีความเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอน

2. เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำความรู้จากประสบการณ์จริงมาพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

3. เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงและได้ใช้องค์ความรู้ที่เรียนในชั้นเรียนไปให้บริการวิชาการได้

บทสรุปองค์ความรู้

การดำเนินงานบริการวิชาการมาเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอนถือเป็นพันธกิจหนึ่งที่สำคัญซึ่งหลักสูตรการแพทย์แผนจีน วิทยาลัยการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม นำมาบูรณาการในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาโดยมีเป้าหมายเพื่อร่วมพัฒนาชุมชนในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายให้เกิดความเข้มแข็ง ซึ่งการเรียนรู้ในชั้นเรียนและนำไปถ่ายทอดแก่ชุมชนนั้นจำเป็นต้องอาศัยขั้นตอนและแนวทางในการปฏิบัติที่ดี สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน และคนในชุมชนสามารถนำองค์ความรู้นั้นไปใช้ได้จริง การบูรณาการจึงจะเกิดประสิทธิภาพที่ดีทั้งกับอาจารย์ผู้สอน นักศึกษา และคนในชุมชนเอง ดังนั้นเพื่อให้การบูรณาการบริการวิชาการแก่ชุมชนร่วมกับการเรียนการสอนสู่ชุมชนมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

การจัดการความรู้(KM) ประจำปีงบประมาณ 2564 ด้านการบูรณาการบริการวิชาการแก่ชุมชนร่วมกับการเรียนการสอน จึงได้กำหนดแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้จากสถานการณ์จริงโดยมีส่วนร่วมในการบริการวิชาการด้วยตนเองแก่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ความรู้จากการบริการวิชาการและพิจารณาเลือกรายวิชาที่สอดคล้องกับองค์ความรู้จากการบริการวิชาการ

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจความต้องการของคนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางการกำหนดแผนและงบประมาณโครงการ

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดรูปแบบกิจกรรมกับการบูรณาการในแผนการสอน (มคอ.3)

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ความรู้จากการบริการวิชาการและพิจารณาเลือกรายวิชาที่สอดคล้องกับองค์ความรู้จากการบริการวิชาการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรการแพทย์แผนจีน มีการประชุมและกำหนดให้อาจารย์ที่ดูแลงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชนในรูปแบบต่างๆ จะต้องการบูรณาการองค์ความรู้และประสบการณ์ของตนในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง และอยู่ในความรับผิดชอบ โดยให้เริ่มต้นจากกระบวนการคัดเลือกรายวิชา และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการบริการวิชาการ นำมาระบุกิจกรรมว่าสัปดาห์ไหน / คาบไหน ที่จะไปลงชุมชน หรือจะบริการด้วยวิธีการใด ใส่ไว้ใน มคอ.3 ของรายวิชาที่เลือก ก่อนการจัดการเรียนการสอนและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจความต้องการของคนในชุมชน

ผู้มีส่วนร่วมในการทำงานต้องประกอบด้วยอาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องของวิทยาลัยการแพทย์ทางเลือก ที่ได้รับมอบหมาย โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน และการบริการวิชาการตามแผนการดำเนินงาน / โครงการ ของวิทยาลัยฯ ซึ่งแนวปฏิบัติในการสำรวจความต้องการของชุมชน มีขั้นตอนดังนี้

1) สำรวจความต้องการของชุมชนในพื้นที่เขตความรับผิดชอบ ตามที่มหาวิทยาลัยได้รับมอบหมายจากกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) และได้จัดให้แต่ละคณะเป็นผู้ดูแล เป็นลำดับแรก

2) ดำเนินการติดต่อประสานงานกับชุมชน / ตัวแทนหลักของชุมชน เช่น ประธานชุมชนหรือสมาชิกชุมชน เพื่อสำรวจความต้องการของคนในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรม กรณีที่เป็นชุมชนใหม่หรือไม่รู้จักกับสมาชิกชุมชน ควรประสานงานผ่านทางสำนักงานเขตหรือศูนย์สาธารณสุขชุมชน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ ซึ่งการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อลงพื้นที่ชุมชน ควรมีหนังสือราชการหรือโครงการแจ้งไปยังหน่วยงานดังกล่าวเพื่อช่วยประหยัดเวลาและสะดวกต่อการประสานงาน

3) การสำรวจข้อมูลของชุมชน จัดให้มีการพูดคุยกับคณะกรรมการของชุมชน หรือผู้แทนสมาชิกในชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนา หรือจัดกิจกรรมกลุ่ม ในการสำรวจควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและบันทึกข้อมูลให้ชัดเจน

4) การนัดหมายเพื่อลงพื้นที่ชุมชน ในการลงพื้นที่สำรวจความต้องการ ควรยึดตามเวลาที่คณะกรรมการชุมชนกำหนด เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและไม่กระทบต่อการทำงานของคณะกรรมการชุมชน ข้อควรระวังในการสำรวจคือ ควรหลีกเลี่ยงการสำรวจข้อมูลที่มีความสุ่มเสี่ยงหรือมีผลกระทบต่อความรู้สึก เช่น ปัญหาระหว่างสมาชิกในชุมชน ปัญหาการเมือง เป็นต้น หลังจากสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการของชุมชนเรียบร้อยแล้ว ให้สรุปข้อมูลความต้องการแล้วแจ้งต่อกรรมการชุมชนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อให้ตรงตามความต้องการของชุมชน

5) นำข้อมูลการสำรวจความต้องการของชุมชนที่เก็บรวบรวมได้มาเรียงลำดับความสำคัญและความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมกับการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงเรื่องของทรัพยากร องค์ความรู้ เพื่อคัดเลือกรายวิชาที่เหมาะสม สำหรับการบูรณาการบริการวิชาการให้กับชุมชน

6) เมื่อได้หัวข้อที่ต้องการแล้ว ให้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ประชุมร่วมกันวางแผน และมอบหมายผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ โดยจัดกิจกรรมที่มีการนำเอาองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดในชั้นเรียนมาบูรณาการกับการบริการวิชาการ เพื่อใช้แก้ปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางการกำหนดแผนและงบประมาณโครงการ

วิทยาลัยการแพทย์ทางเลือก มีการกำหนดจัดทำแผนงบประมาณ/โครงการ จากงบประมาณรายได้ และจากงบประมาณแผ่นดิน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เพื่อสนับสนุนการบริการวิชาการสู่ชุมชนเป็นประจำทุกปีงบประมาณ

ดังนั้น ให้ผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน จัดทำแผนบริการวิชาการบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอน โดยนำผลการสำรวจความต้องการของชุมชน มาบรรจุเป็นโครงการ/กิจกรรมในแผนบริการวิชาการระดับหน่วยงาน โดยอาจแบ่งออกเป็นแผนงานย่อย 3 ส่วน ตามแนวทางการสำรวจทั้ง 3 แนวทาง คือ

- 1) แผนงาน/โครงการการบริการวิชาการที่มาจาก การสำรวจความต้องการชุมชน
- 2) แผนงาน/โครงการการบริการวิชาการที่มาจากหน่วยงาน/ชุมชนแจ้งความต้องการ
- 3) แผนงาน/โครงการการบริการวิชาการที่ต่อเนื่องจากโครงการเดิม

ซึ่งแผนบริการวิชาการดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องกับเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัย รวมทั้งแผนยุทธศาสตร์/แผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย/หน่วยงาน จากนั้นจัดส่งข้อมูลแผนงานและโครงการบริการวิชาการ ไปยังผู้ที่รับผิดชอบจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของหน่วยงาน เพื่อบรรจุรายละเอียดแผนงาน/โครงการบริการวิชาการในแผนปฏิบัติการประจำปี สำหรับการขอใช้งบประมาณประจำปีจากมหาวิทยาลัยต่อไป เพื่อจะได้นำเสนอคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัย และคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย พิจารณาเห็นชอบดำเนินการตามลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดรูปแบบกิจกรรมกับการบูรณาการในแผนการสอน (มคอ.3)

แนวทางการดำเนินงาน รูปแบบการจัดกิจกรรม การเตรียมวัสดุ และอุปกรณ์ที่จะบูรณาการกับรายวิชา เป็นการจัดเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรม ตามบริบทของกิจกรรมหรือความต้องการของชุมชน ตามประเภทของกิจกรรมที่ถูกกำหนดขึ้น โดยการเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องจากศาสตร์ต่างๆ ของรายวิชาเดียวกันหรือรายวิชาต่างๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความคิดรวบยอดของศาสตร์ต่างๆ มาใช้ในชีวิตจริงได้ โดยมีอาจารย์ นักศึกษา และคนในชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมถึงสิ่งสนับสนุนการจัดการ การติดตาม การแก้ไข การประเมินผลดำเนินงาน การสรุปผล และการนำผลมาปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาให้เป็นที่มาของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงกำหนดแนวปฏิบัติไว้ ดังนี้

1) การวางแผนกิจกรรมที่จะบูรณาการกับรายวิชา จากที่ประชุมกรรมการบริหารหลักสูตร และอยู่ในแผนของวิทยาลัยฯ โดยมีอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้กำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้อสอดคล้องกับผู้เรียน และเขียนไว้ใน มคอ.3 ของรายวิชานั้น โดยมีกำหนดวัน / เวลา สัปดาห์ ที่ชัดเจน และมีการประชุมเพื่ออธิบายขั้นตอนและวิธีการในการจัดกิจกรรมร่วมกับนักศึกษา ให้เข้าใจถึงขั้นตอนและจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมบูรณาการกับรายวิชานั้นๆ

2) การวางแผนสร้างความเข้าใจ ปรับเจตคติของอาจารย์ นักศึกษา ในวิทยาลัยการแพทย์ทางเลือก และชุมชนให้ยอมรับซึ่งกันและกัน โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนดำเนินงาน จนถึงขั้นตอนการวัดและประเมินผลสำเร็จของโครงการ / กิจกรรม

3) การสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของทั้ง 2 ฝ่าย ควรจัดให้มีระบบที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน เช่น มีการจัดอบรมให้ความรู้ในกิจกรรมนั้นก่อนปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น ทำให้นักศึกษามีประสบการณ์ตรงจากการเข้าร่วมกิจกรรมบริการวิชาการที่บูรณาการกับการเรียนการสอน ทั้งทางด้านวิชาการ วิชาชีพ และการปรับตัวเข้ากับสังคมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

4) มีการติดตามการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และประเมินผลการดำเนินการของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำกลับมาทบทวน วางแผนการดำเนินงาน และพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานที่มีการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน

1) การประเมินผลการดำเนินงาน

หลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรม ให้มีการประเมินผลการดำเนินงานของทั้ง 2 ฝ่าย ดังนี้

1. ด้านนักศึกษา : ดูผลสัมฤทธิ์ในการนำองค์ความรู้ไปใช้บูรณาการกับกิจกรรมบริการวิชาการ ทั้งทางด้านวิชาการ วิชาชีพ และการปรับตัวเข้ากับสังคมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. ด้านคนในชุมชน : ดูผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของคนในชุมชน มีการถ่ายทอดส่งต่อกันและการรวมกลุ่ม ที่ขยายวงกว้างขึ้น ชุมชนเกิดทัศนคติอันดี ต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

แล้วจึงนำเอาผลการประเมินทั้ง 2 ฝ่าย มาวิเคราะห์ผลร่วมกัน เพื่อสรุปผลประเมินผลการเกิดองค์ความรู้ และการเรียนรู้ที่ใช้ในการพัฒนางานบริการวิชาการ ที่สามารถพัฒนาชุมชนเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอน ได้อย่างเป็นลำดับและต่อเนื่อง

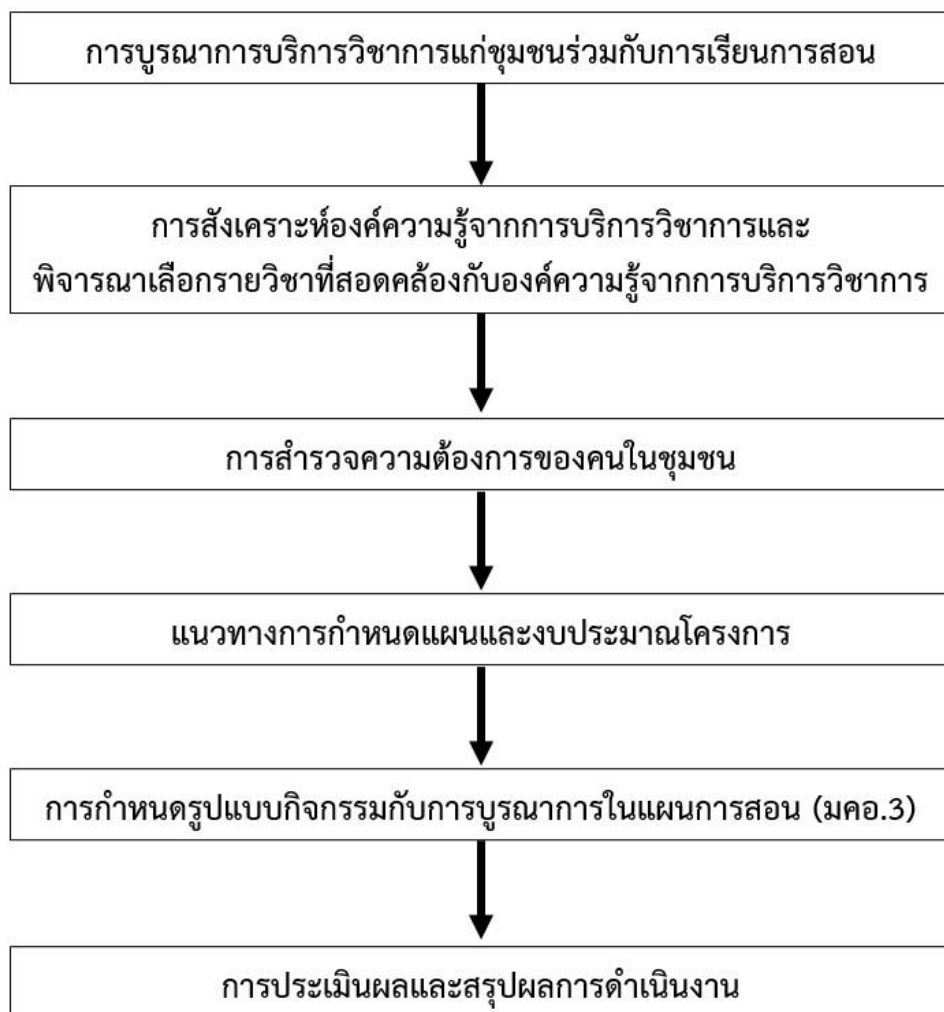
2) การสรุปผลการดำเนินงาน

มีการจัดประชุมสรุปผลการทำงานร่วมกัน ระหว่างวิทยาลัยการแพทย์ทางเลือกกับชุมชน และร่วมกันเสนอข้อคิดเห็น/ปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับ : 1. อาจารย์ผู้สอนมีแนวทางในการจัดการองค์ความรู้ในรายวิชาที่สอนบูรณาการกับงานบริการวิชาการสู่ชุมชนได้จริง

2. นักศึกษามีประสบการณ์ตรงจากการเข้าร่วมกิจกรรมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน ในรายวิชาที่เรียน ทั้งทางด้านวิชาการ วิชาชีพ และการปรับตัวเข้ากับสังคมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3. คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ และมีการพัฒนา เกิดเป็นชุมชนต้นแบบแห่งการเรียนรู้ เกิดทัศนคติอันดี ต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 แนวปฏิบัติในการบูรณาการบริการวิชาการแก่ชุมชนร่วมกับการเรียนการสอน